

Førstehånds, førstevalg eller førstelinje?

Hva er et *førstelinjemedikament*? Det første legemidlet som forsøkes eller et middel som gis i førstelinjetjenesten?

Uttrykkene *førstehåndsmiddel* eller *førstevalgsmiddel* brukes gjerne om det medikamentet som legen velger først ved en gitt tilstand. På engelsk heter det *first-line* (agent, drug etc.), og det oversettes iblant direkte med *førstelinjemedikament* eller *førstelinjemedikament*. De tre begrepene førstehånds-, førstevalgs- og førstelinjemedikament brukes altså om det samme.

Førstelinjetjenesten = primærhelsetjenesten

Førstelinjetjenesten er den delen av helsevesenet som drives på lokalt nivå og som pasientene kan vende tilbake til (1). Kommunehelsetjeneste eller primærhelsetjeneste dekker det samme. Det er derfor forståelig at *førstelinjemedikament* gir assosiasjoner til allmennpraksis – et middel som forskrives i primærhelsetjenesten. Men slik er det altså ikke. *Førstelinjemedikament* omfatter noe annet: Det er et medikament som forsøkes først, før man ev. går i gang med andre midler (2). Nå vil jo de to betydningene delvis overlapse. Mange medikamentbehandlinger settes ofte i gang først i primærhelsetjenesten – men langt fra alle.

På samme måte kunne man tro at *førstelinjebehandling* betegner behandling som gis i primærhelsetjenesten. Men det stemmer heller ikke. Et søk i Tidsskriftets nettutgave gir 43 treff på *førstelinjebehandling* (27.4.2012). Flertallet omhandler onkologisk behandling.

I praksis

Et søk på tidsskriftet.no gir 33 treff på *førstehåndsmiddel/førstehåndsmiddel/førstehåndsmiddel*, 23 treff på *førstevalgsmiddel/førstevalgsmiddel/førstevalgsmiddel* og ti treff på *førstelinjemedikament/førstelinjemedikament* (entalls- og flertallsformer) (27.4.2012). Også et søk på verdensveven gir flest treff på «førstehånds». Denne ordbruken har lang tradisjon på norsk.

Ifølge Steinar Madsen i Statens legemiddelverk er det en del begrepsforvirring når det gjelder disse ordene. Legemiddelverket bruker som oftest *førstevalg/andrevalg*, *førstehånds/andrehand* eller *første alternativ/andre alternativ* i sin informasjon. Når man har mange alternative medikamenter, blir det nok litt rart å bruke ordene

Illustrasjonsfoto Thinkstock photo

«tredjehånds» og «fjerdehand», da vil «tredje valg» eller «tredje alternativ» klinge bedre (S. Madsen, personlig meddelelse). I en del tilfeller vil det passe best med omskrivninger, slik som *første medikamentvalg* (3) etc.

Konklusjon

Det kan rydde misforståelser av veien hvis «førstelinje» ble reservert for helsevesenets nivåer, og at begrep som *førstehåndsmiddel* eller *førstevalgsmiddel* brukes når medikamenter skal grupperes. Men det spørs om en slik distinksjon lar seg opprettholde. Det er flere motkrefter: Det engelske *first-line drug* vil øve påtrykk på norsk og lett bli oversatt med *førstelinjemedikament*. Dessuten er *førstelinjebehandling* tydeligvis etablert som betegnelse på initialbehandling uavhengig av helsetjenestenivå, og bryter med ideen om å reservere *førstelinje* for primærhelsetjenesten.

Legemiddelverkets praksis er entydig, og i Tidsskriftet vil vi derfor foretrekke *førstevalg/andrevalg*, *førstehånds/andrehand* eller *første alternativ/andre alternativ* i beskrivelsen av legemiddelalternativer.

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no

Geir W. Jacobsen

Tidsskriftet

Vi takker Are Brean for hjelp med manuskriptet.

Erlend Hem (f. 1970) er dr.med. og assisterende redaktør i Tidsskriftet.

Geir W. Jacobsen (f. 1945) er professor ved Institutt for samfunnsmedisin, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og medisinsk redaktør i Tidsskriftet.

Litteratur

- Øyri A. Norsk medisinsk ordbok. 9. utg. Oslo: Samlaget, 2011: 361.
- First or second line. I: Therapy. Wikipedia. http://en.wikipedia.org/wiki/Therapy#First_or_second_line (27.4.2012).
- Mørch K, Myrvang B. Medikamentell behandling av malaria i Norge. Tidsskr Nor Legeforen 2012; 132: 664–7.

Mottatt 29.5.2012 og godkjent 4.6.2012. Medisinsk redaktør Raida Ødegaard.